

GABRIJEL PERKO IZ BEGUNJ HRANI BOGATO FOTOTEKO

STEZICE SPOMINA POD BEGUNJŠČICO

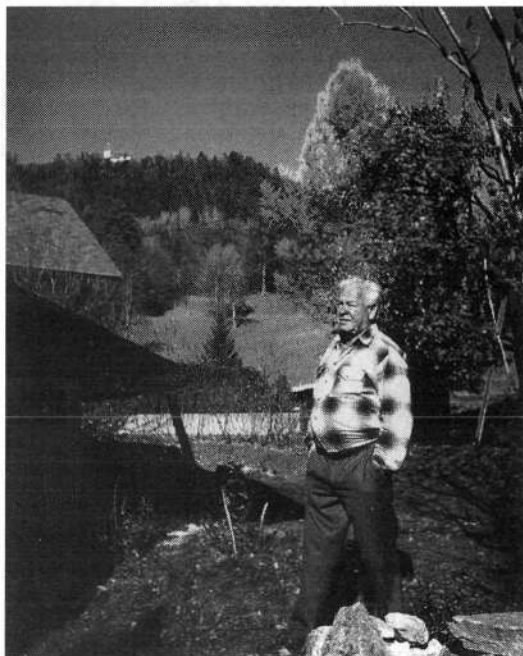
IVANKA KOROŠEC

V juliju 1995 je Planinsko društvo Radovljica slavilo svojo 100-letnico. Na slovesnosti ob tej priložnosti sem srečala **Gabrijela Perka**, domačina iz Begunj. Predstavili in seznanili so naju in v pogovoru mi je prijazni gospod povedal, da doma hrani mnoge stare fotografije gorá in planinskih koč.

Pred nedavnim sem ga obiskala na njegovem domu v Begunjah, tik pod svetim Petrom. Zdel se mi je kot nekakšen dvorni zakladnik, ko je skrbno in z ljubeznijo razgrnil po mizi v lične mape razvrščene fotografije, zapiske in razglednice. Res, to so pravi zakladi našega, slovenskega duha.

Gabrijel Perko se je rodil 9. 3. 1923 v Begunjah. Dokončal je osnovno šolo in se vpisal na gimnazijo v Kranj, medtem pa se je začela druga svetovna vojna. Eno leto je prebil v Celovcu, kjer je dokončal gimnazijo. Kasneje so ga mobilizirali v nemško vojsko, ujeli in poslali v ujetništvo v Rusijo. Leta 1944 je prišel v 1. jugoslovansko brigado, ki so jo sestavili v Moskvi. Iste ga leta se je vrnil na ozemlje Jugoslavije, do kapitulacije leta 1945 pa se je vrnil v Celje. Vpisal se je na fakulteto za strojništvo, diplomiral in se zaposlil najprej v Litostroju, nato je bil šest let v Elanu, potem je poučeval na srednji tehnični šoli v Krškem kot predavatelj strokovnih predmetov, kasneje pa v Kranju v šolskem centru Iskra, kjer je bil vse do upokojitve leta 1982.

Najprej sva se pomudila ob fotografiji izpred 60 let. Slovesnost ob 40-letnici Planinskega društva Radovljica je bila 4. 8. 1935 pred Roblekovim domom. Gospod Perko je bil tedaj zvedav fantič dvanajstih let. Na sliki stoji na levi strani. Žal nihče drug s fotografije ni več med živimi.

Naš sogovornik Gabrijel Perko, zadaj Sv. Peter nad Begunjami

Gabrijel Perko je že kot otrok začel spoznavati okoliške planine. Njegove prve ture so bile na Sv. Peter, Dobrčo, Poljsko planino, Planinco, Prevalo. Osvojitev vrha Begunjščice je tedaj veljala že za pravi podvig, saj druge planinske opreme kot nizke čevlje, kapo in pullover niso imeli.

Na Poljski planini so leta 1908 odprli Vilfanovo kočo, ki pa je propadla

Praznovanje 40-letnice PD Radovljica pred Roblekovim domom leta 1935

Poleg drugih sta imela nedvomno velik vpliv na same Begunje in okolico še zlasti glede planinstva in smučanja nadučitelj **Alojz Bulovec** (1893—1951) in **dr. Jakob Prešeren** (1888—1975). Prebivalci Begunj se še danes s hvaležnostjo spominjajo nadučitelja Bulovca, saj je z njegovim imenom povezano najbolj bogato obdobje ljubiteljske kulture in športa v Begunjah. Ima tudi največ zaslug za gradnjo Smučarske koče v Dragi in za razvoj smučarskega športa v vaseh pod Begunjščico med obema vojnama. — Dr. Jakob Prešeren je doštudiral pravo na Dunaju, med prvo svetovno vojno je bil vojak na avstrijsko-italijanski fronti, nato je sodno službo opravljal po različnih krajih Slovenije. Že leta 1928 je začel redno sodelovati pri Planinskem vestniku, kjer so mu objavili vrsto potopisov, spomine in zgodovinsko gradivo ter nekaj prispevkov s področja toponomastike. Kot dober poznavalec Karavank je dopolnil in popravil zbirko krajevnih imen **dr. Henrika Tume**, njegovi spomini iz vojnih let pa imajo dokumen-

tarno in zgodovinsko vrednost. Po upokojitvi je aktivno sodeloval v PD Radovljica, za katerega je tudi zbiral gradivo in zapisoval podatke o delovanju. Kazalo bi zbrati še več podatkov o teh in o drugih zaslužnih ljudeh in jim dati mesto, ki bi jim pripadlo. Dr. Prešeren je bil tudi odličan fotograf. Posnel je med drugim precej fotografij, ki prikazujejo različne etnografske običaje v Begunjah in okolici. »Imeli smo ljudi,« poje pesnik, »imeli smo jih — vrhu gore hrast...« Imeli smo jih, pa nismo vedeli, kaj bi z njimi. Žal v mnogih primerih še danes ne vemo — ali pa smo jih preprosto pozabili.

Za začetek planinstva na Begunjščici je pomembna Tomčeva koča na Poljški planini, ki so jo odprli leta 1900. Kasneje so zgradili novo kočo nekoliko višje (med Poljško planino in današnjim Roblekovim domom). Otvoritev je bila 25. 7. 1908. To je bila Vilfanova koča, ki je večkrat gostila vesele družbe, kot na primer tamburaše. Koča pa je ležala prenizko, bila je brez vsakega razgleda, postala je tudi pretesna, saj je bila

Poljška planina z nekdanjo Tomčevo kočo v desnem kotu zgoraj leta 1914

Otvoritev Prešernove koče na Stolu se je udeležila množica ljudi

Trio Slavka in Vilka Avsenika na otvoritvi obnovljenega Roblekovega doma na Begunjsčici

bolj lovski dom. Zato so avgusta 1932 zasadili prve lopate in leta 1933 že odprli Roblekov dom pod Begunjsčico. Vilfanova koča je bila požgana 1943., Roblekov dom pa 1944. leta. Po vojni je bil slednji obnovljen in odprt 15. 9. 1946, za Vilfanovo kočo pa ni več sledi.

Med mnogimi fotografijami je tudi tista z otvoritve koče na Stolu poleti 1910. Žal se koče ne vidi, ampak je fotografu **Vengarju** šlo bolj za to, da je v objektiv dobil pisano množico obiskovalcev, med katerimi je bilo izredno veliko žensk.

Gospod Perko je že vse življenje navdušen smučar, kot je bil tudi njegov oče. Odkar je leta 1930 kot sedemletni fantič stopil na dilce, se jim je zapisal za vedno. Tudi tekmoval je, zlasti rad je imel turno smučanje. Od leta 1962 do pred kratkim je bil tudi učitelj na smučarskih tečajih.

Smučarski klub Begunje je leta 1930 zgradil kočo v Dragi. Gradili so jo s »kulukom« — udarniškim delom. Cesto so delali še zadnjo noč pred otvoritvijo (5. 7. 1931); vsakdo je moral narediti 10 metrov ceste, s konji so vozili pesek in ga branali z branami, ki so bile zjutraj tako izrabljene, da so ostali samo okviri. Na otvoritev se je pripeljala gospoda s kočijami z Bleda; baje je bil v Dragi tedaj tudi prvi avto.

Med mnogimi zanimivimi fotografijami je tudi posnetek tria **Slavka in Vilka Avsenika** pred Roblekovim domom. Tedaj — septembra 1946 — se bratoma Avsenik gotovo ni niti sanjalo, kakšna bleščeča in uspešna pot ju čaka.

Z gospodom Gabrielom sva še dolgo brskala med stariimi fotografijami. Zazdelo se mi je, da nimajo ne preteklosti in ne prihodnosti, ampak da enostavno so in to je vse, kar je potrebno. Iztrgane so preteklosti, pozabi in prahu. Gledati jih je treba z očmi, zaznavati s čuti, s sanjami, z občudovanjem. Na fotografijah so ljudje, ki jih je gospod Perko tudi osebno poznal; na njih so še njihove poteze in njihovi obrazi. Dnevi in dogodki, ki jih ovekovečajo, dobe varljivo živost v spominih. Na fotografijah niso samo zdaj že pokojni ljudje, je tudi njihov znoj, njihov smeh in vrisk; so planine, gore in pokrajine, ki so sicer drugačne kot zdaj, a jih še lahko prepoznamo. Fotografije so črno-bele, a človek si kar lahko predstavlja, kako modro je nebo, kako so smreke zelene in kako sijajo oči ljudi pred planinsko kočo...

Jesenske barve, ki plamtijo zunaj pred hišo gospoda Perka, plamtijo tudi v dušo...

Nima vsaka stvar imena. Nekatere stvari nas vodijo po stezicah spomina v kraljestvo onkraj besed.

NOČNI VZPON NA GRINTOVEC IN JUTRO NA OBEH KOČNAH

RAZPLAMTELE KULISE V ROJSTVU DNEVA

DUŠAN ŠKODIČ

Bilo je osemnajstega junija 1994, konec neke pomladitorej in po vremenu sodeč že v začetku vročega poletja. Ura je kazala eno po polnoči in vonj po smodniških oblakih nad prestolnico je vpilo zvezdno nebo. Kdo bi se le spomnil, kaj naj bi pomenila tista noč, takrat pa je bil eter poln budnih Slovencev, ki so bili ob tej uri strahov prek telefona pripravljene polemizirati s spikerjem na radiu. Ljubljanske odvodnice so s težavo prepuščale kolone avtomobilov proti njihovim domačim logom, tisti, ki so bili predaleč, da bi videli teh osemstopenjskih sekund ognjemeta ob ljubljanski obletnici, pa so se pridušali, da jim je država na račun »žabarjev« potegnila iz žepa nov prepotrebni tolar.

Ko pripeljem do Mengša, se spiker neha truditi z razlago o sponzorjih, ki naj bi vso zadevščino pokrili, z nejevoljo zavzdihne nekaj o sveti preproščini in z glasbo nočnega programa zaključuje neplodno debato. Na cesti proti Kamniku se promet že popolnoma razredči; le še moji žarome-

ti parajo noč preko Homškega polja. To je čas, ko kraljuje ponočnjaki po bogu in izjeme, ki hote ali nehote zanamarijajo naravni red. Avto poskoči čez nezavarovan železniški prehod pri Duplici, opozorilna tabla je temna, vendar takoj zatem iz teme zardita dve svetleči očesi, ki ju povzroči odboj žarometov v zverski mrežnici. Lisica, ki je gotovo na službenih ogledih po okoliških kmetijah, ponikne v temno noč in me pusti samega z mojimi mislimi.

DRUGI POSKUS

Odločil sem se za nočni vzpon v visokogorje vse od izhodišča, se pravi od lomastenja prek rokovnjaških gozdov mimo spečih koč do visokega vrha, kjer se ti zdi, da sedi v porodnišnici novega dne. To me je mikalo že dolgo časa; v spominu so mi ostali opisi nočnih vzponov in plamenečih juter iz knjig **Pavla Kunaverja** in **dr. Kugyja**, mogoče pa še koga. Pa me ni mikal samo začetek dneva, saj ni težko prinesiti lepega avgustovskega dne spalno vrečo niti na sam vrh Triglava in pričakati